

**KUNEŠ SONNTAG, VÝZNAMNÝ MORAVSKÝ AGRÁRNÍ
POLITIK A NÁRODOHOSPODÁŘ**

LUBOMÍR SLEZÁK

He was born on 19. 2. 1878 in Lazce near Olomouc, in a farmer family. He studied flour-milling industry in Germany and worked on the farm. One of the founders of the Moravian Agrarian Party, after 1918 a member of the Revolutionary National Assembly. For a short period of time, he worked as Minister of Finance, administrator of Ministry of Agriculture and in management of the Bank Bohemia. He acted as president of the Anglo-Czechoslovak Bank and contributed to Czechisize of the bank. He belonged to the political peaks of the Agrarian Party. He organized Moravian agriculture, turned the sugar refinery in Kromeriz into peasant, souht to the development of agricultural educational system. He died on 29. 3. 1931 in Prague.

Key words: Agrarian party; member of National Assembly; minister; turning of the sugar refinery into peasant; validation; Anglo-Czechoslovak Bank

Hanácký statkář, přední osobnost moravského agrárního hnutí. Podporovatel cukrovarnictví, zemědělský publicista, ministr ve vládách první republiky, prezident banky a viceprezident Československé akademie zemědělské. S jeho jménem jsou spjaty nejen počátky agrární strany na Moravě, ale i léta jejího nejvyššího rozmachu.

Kuneš Sonntag (křtěný jako Konrád i Kunrad) se narodil 19. února 1878 v obci Lazce u Uničova (dnes součást Troubelic) na okrese Olomouc.¹ Pocházel ze starého selského rodu, původně německého, který se počestil. Jeho otec Josef vlastnil v Lazcích dědičnou rychtu a dvě selské usedlosti. Měl pověst vynikajícího hospodáře. Oženil se s Amálií Gramlovou z vesnice Dědinka a měli spolu deset dětí (šest synů a čtyři dcery), tři děti brzy zemřely. Kuneš byl poslední a od mládí se projevoval jako bystrý a vnímavý chlapec, proto byl dán jako desetiletý na německé gymnázium do Uničova a pak na vyšší gymnázium do Moravské Třebové. Pro vážnou plicní chorobu musel studii zanechat. Po smrti otce v roce 1890 odešel jako dvanáctiletý do Šumvaldu, kde pracoval ve mlýně, který patřil staršímu bratroví. S potřebným odborným doporučením pak nastoupil na odbornou mlynářskou školu v německém Dippoldiswalde u Drážďan. Výborně ovládal němčinu a patřil mezi nejlepší studenty ve své třídě. Po dvouletém studiu prošel praxí v několika německých mlýnech a vzdělání si rozšířil na rolnickém institutu při univerzitě v Halle. Když těžce onemocněla jeho matka, vrátil se na rodnou Hanou.²

Doma se pustil do studia aktuálních otázek národního hospodářství, psal do časopisu *Mlynář* (orgán Spolku mlynářů česko-moravských) a olomouckého časopisu *Pozor*. Pracoval v Národní jednotě a pomáhal zakládat Raiffeisenky. Zpočátku, od roku 1896, hospodařil spolu s matkou na rodném statku v Lazcích. Sňatkem s Annou Nemluvilovou v roce 1899 vyženil dědičnou rychtu ve Střelcích, kam se odstěhoval. V hospodářství se mu dařilo a po několika letech vybudo-

¹ Příspěvek byl zpracován v rámci projektu GA ČR č. 409/09/1043.

² Srv. TYMICH, A.: *Sonntagova příprava k veřejné činnosti*. In: Památce Kuneše Sonntaga. Soubor příspěvků jeho přátel a spolupracovníků. Praha 1932, s. 26–33. *Biografický slovník Slezska a severní Moravy*. Nová řada, sešit 7 (19). Ostrava 2005, s. 124–125; Těž: CHROMÁ, H.: *Kuneš Sonntag – český agrární politik*. Diplomová práce. Olomouc 2003, s. 12–14.

val z rychty moderní a výkonný selský statek. V roce 1917, po smrti manželky, která byla léta hospitalizována v psychiatrické léčebně (manželství bylo bezdětné), se stal jediným vlastníkem statku. Za rok nato se tehdy čtyřicetiletý Sonntag oženil podruhé, s Boženou Opeltovou z Olomouce, s níž se seznámil v redakci *Selských listů*, kde pracovala jako sekretářka. Měli spolu dvě děti - syna Kuneše a dceru Evu.

Brzy se Sonntag prosadil jako jedna z vůdčích osobností v hospodářsko-organizační a politické práci, která svým rozsahem a významem záhy přerostla region Hané. Zpočátku se krátce angažoval v radikálně-pokrokové straně, ale již v roce 1904 se stává jedním ze zakladatelů moravské agrární strany, s níž pak spojil svoji další politickou kariéru. Tehdy úzce spolupracoval s Janem Vacou, statkářem z Příkazu u Olomouce, v té době jednatelem *Selské jednoty* a častým přispěvatelem do *Selských listů*.³

Pomineme-li první, ale neúspěšný pokus o ustavení agrární politické organizace na Moravě, k němuž došlo v roce 1883 na shromáždění moravského rolnictva v Olomouci, pak ke skutečnému založení došlo až v roce 1904, za příznivějších společenských podmínek a s novou generací rolnických představitelů – především Kuneše Sonntaga, Jana Vacy, Františka Obrtela a Jaroslava Marchy. Od počátku roku 1904 se konaly na různých místech důvěrné schůze rolníků, které v únoru vyústily v Přerově v ustavení přípravného výboru, pověřeného sepsáním návrhu programu strany. Jeho politickou a sociální část zpracoval Kuneš Sonntag, část hospodářská byla svěřena Janu Vacovi a kulturnímu redaktoru Františku Obrtelovi.⁴ Ustavující sjezd strany se konal 27. prosince 1904 v Olomouci. Jako hlavní řečníci vystoupili Jan Vaca, který referoval o kulturním a ekonomickém poslání nové strany a Kuneš Sonntag, který zformuloval národně politickou a sociální část programu. Výkonný výbor zvolil šestičlenné předsednictvo s Janem Vacou v čele jako prvním předsedou nové strany.

K vytvoření jednotné politické organizace všech zemědělců pro české země došlo pak spojením existujících agrárních stran v březnu v Přerově a v květnu a červnu 1905 v Praze.⁵ Brzy poté došlo k politickým a ideologickým neshodám mezi K. Sonntagem a Janem Vacou. Sonntag, nespokojen se situací v *Selských listech*, založil v roce 1909 vlastní list *Moravský venkov*, vydávaný zpočátku v Olomouci a později v Brně, kde pro něj získal v roce 1911 Rolnickou akciovou tiskárnu. *Moravský venkov* se postupně stal hlavním listem agrární strany na Moravě (s podtitulem *Neodvislý list agrární*) a přispěvatelská aktivita Sonntagova se ještě zvýšila.⁶

Sonntagovo jméno je dlouhodobě spjato s organizováním řepařského hnutí s cílem ustavit jednotnou řepařskou organizaci pro celou Moravu. Podařilo se mu to v lednu 1912, kdy byla vybudována *Ústřední jednota řepářů Markrabství moravského*, která představovala zemskou centrálu místních a okresních řepařských odborů. Jejím prvním předsedou se stal K. Sonntag.⁷ Posláním jednoty bylo bojovat proti tehdy všemocnému kartelu cukrovarů, hájit zájmy pěstitelů

³ Do roku 1902 měly *Selské listy* podtitul *Politicko-hospodářský orgán rolnictva moravského*, od roku 1903 *Politicko-hospodářský list moravského rolnictva, orgán Selské jednoty pro Moravu*. V roce 1905, počínaje číslem 163, začaly *Selské listy* vycházet již s podtitulem *Orgán české strany agrární pro Moravu a Slezsko*. Kuneš Sonntag se stal jedním z neaktivnějších přispěvatelů *Selských listů* (po několik let pracoval jako placený redaktor) a v letech 1902–1909 v nich zveřejnil více než padesát příspěvků, především o poměrech v moravském zemědělství. K tomu podrobněji: VYBÍRAL, B.: *Bibliografický přehled publicistické a beletristické činnosti Kuneše Sonntaga*. In: Památce Kuneše Sonntaga, c. d., s. 363–369.

⁴ STANĚK, F.: *Za Kunešem Sonntagem – agrárním politikem*. In: Památce Kuneše Sonntaga, c. d., s. 112.

⁵ HARNA, J.: *Agrární politické hnutí v českých zemích a na Slovensku*. In: MAREK, P. a kol.: *Přehled politického stranictví na území českých zemí a Československa v letech 1861–1998*. Olomouc 2000, s. 165.

⁶ STANĚK, F.: *Za Kunešem Sonntagem – agrárním politikem*. In: Památce Kuneše Sonntaga, c. d., s. 114.

⁷ Srv. KRAVÁČEK, F.: *Organizační a podnikatelská činnost české agrární buržoazie na Moravě na počátku 20. století*. In: *Hospodářské dějiny 9*. Praha 1982, s. 373.

cukrovky jako svobodných podnikatelů a sjednávat spravedlivé výkupní ceny pro všechny výrobce. Sonntag tehdy prohlásil: „Zakládáme řepářskou jednotu ne jako bojovou organizaci proti cukrovarům, nýbrž jako odborovou organizaci a přejeme si, aby páni cukrovarníci to uznali a hleděli najít cestu ke sblížení. K docílení toho však jest nutným zrušit rajony, zrušit kontingenty a kartely vůbec.“ V případě nezájmu ze strany odpůrců varoval: „Postavíme si vlastní cukrovary, porolníčíme stávající a budeme pak představovat takovou moc, jakou jste vy.“⁸ Svoji představu o cukrovarnickém podnikání pak vtělil do práce *Moravské cukrovarnictví a řepářství*, kterou vydal v roce 1914. I když se tehdy Sonntagovy myšlenky nepodařilo plně prosadit, jeho vážnost a popularita mezi rolníky – řepaři výrazně vzrostla.

Zájmy Kuneše Sonntaga byly velmi pestré. Jako poslanec moravského zemského sněmu a místopředseda *Zemědělské hospodářské rady moravské*, v níž působil v letech 1913–1918, usiloval o rozvoj zemědělského školství a výzkumnictví. Byl v čele poslanců agrární strany, kteří 4. prosince 1918 podali v Revolučním Národním shromáždění návrh na ustavení Vysoké školy zemědělské v Brně. Zákon o zřízení školy byl schválen 24. července 1919, přičemž slavnostní zahájení výuky se konalo 18. listopadu téhož roku.⁹ Sonntag se také zasadil (s podporou významného funkcionáře agrární strany F. Staňka) o to, aby Vysoká škola zemědělská dostala do vínku školní lesní statek v Adamově, určený pro praktickou výuku posluchačů školy. Ani u toho však nezůstalo. Jako přisedící Zemského výboru moravského, který byl zodpovědný za agendu hospodářských, národních, obecných a měšťanských škol, pomohl prosadit výstavbu do té doby chybějících objektů pro lesnickou fakultu VŠZ, které byly dokončeny v roce 1924. Z titulu své funkce podporoval zakládání škol v místech, kde dosud nebyly a usiloval o rozšíření počtu tříd v těch školách, kde to bylo nezbytné.

V období první světové války, v roce 1915, byl ve Vídni zřízen Válečný obilní ústav. Kuneš Sonntag se stal členem jeho poradního sboru a po několik let vedl jeho moravskou pobočku v Brně. Posláním Válečného obilního ústavu bylo ustavit vázané hospodářství obilím a bramborami a zavést přídělový systém, čímž mělo být zabezpečeno v mimořádném období válečných let zásobování obyvatelstva alespoň nejnужnějsími potravinami. Svou práci na Moravě si získal respekt vedení vídeňské ústředny a mohl tuto funkci vykonávat až do konce války.¹⁰

K. Sonntag brzy přesvědčil vedení agrární strany o svých kvalitách a proto byl v roce 1918 povolán do Prahy jako poslanec Revolučního národního shromáždění. Současně působil jako člen výkonného výboru strany. Během poslancování se nejčastěji vyjadřoval k otázkám zásobování obyvatelstva, k finančnictví a k pozemkové reformě, tedy k problémům, kterým rozuměl a při jejichž řešení mohl využít svých bohatých praktických zkušeností. V říjnu 1919 se stal po Aloisi Rašínovi a Cyrilu Horáčkovi třetím ministrem financí v první Tusarově vládě. Nedosahoval kvalit svých předchůdců, neměl nejvyšší odborné vzdělání v oboru a musel se proto spolehnout na rady a doporučení svých úředníků. Nepřišel na ministerstvo s novým programem, pouze pokračoval v práci, kterou započali Rašín a Horáček. Svých povinností se přesto zhostil s úspěchem. Byl výborný organizátor, získal si důvěru podřízených a podařilo se mu prosadit v podstatě vše, co bylo již připraveno a co bylo ve sféře československých financí nezbytné. V první Tusarově vládě převzal v dubnu 1920 na krátkou dobu také správcovství ministerstva výživy.

⁸ Tamtéž, s. 374.

⁹ REICH, E.: *Usilování o vysoké učení zemědělské na Moravě*. In: Památce Kuneše Sonntaga, c. d., s. 150–160. Těž MIKOVCOVÁ, A.: *Podíl Vysoké školy zemědělské v Brně na rozvoji zemědělského pokroku v meziválečném Československu*. In: Studie Slováckého muzea 9. Uherské Hradiště 2004, s. 97–98.

¹⁰ JANOŠ, L.: *V čele moravské odbočky Válečného obilního ústavu*. In: Památce Kuneše Sonntaga, c. d., s. 138–140. Těž: CHURANĚ, M. a kol.: *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století II*. Praha 1998, s. 146–147.

Ve druhé Tusarově vládě, od května do září 1920, působil ve funkci ministra průmyslu, obchodu a živností, od června 1920 také jako správce ministerstva zemědělství. Ve všech uvedených funkcích se snažil vypořádat s vysokou inflací a rozvratem ekonomiky. Postupoval přitom v duchu Rašínova programu hospodářské politiky, ale byl mírnější a ústupnější. V době působení ve funkci ministra průmyslu, obchodu a živností se také podílel na nostrifikační akci, jejímž smyslem bylo převést na území Československa vedení podniků, které se nacházely na teritoriu Československa, ale svou centrální správu měly mimo republiku, vesměs ve Vídni, resp. v Budapešti.¹¹

Po demisi druhé Tusarovy vlády 15. září 1920 pokračoval Sonntag v práci poslance jako člen rozpočtového výboru sněmovny a od listopadu 1920 jako její generální rozpočtový zpravodaj. Byl to úkol zodpovědný a časově mimořádně náročný. Zvolení K. Sonntaga svědčilo o důvěře poslanců v jeho odbornou kvalifikaci a zkušenosti, které získal jako ministr financí. V roce 1922 se Sonntag vzdal poslaneckého mandátu, omezil radikálně své převážně politické aktivity a začal se věnovat hospodářské problematice, s přesvědčením, že právě v konsolidaci a posilování hospodářských sfér nového státu je jeho úspěšná budoucnost. Sonntagovo působení ve vrcholné politice tak trvalo pouze čtyři roky, ale byly to roky usilovné a úspěšné práce.

Oblastí, které se Sonntag rozhodl věnovat po odchodu z vrcholné politiky, bylo bankovníctví. Za dobu působení v hospodářských ministerstvech získal četné pracovní i osobní kontakty a také zběhlost v provádění finančních operací. Dobrou školou bylo pro něj i působení v brněnské filiálce České agrární banky během světové války a později také v bance Bohemia v Praze, v níž zasedal ve správních orgánech. O tuto banku měla mimořádný zájem agrární strana, proto vedle Kuneše Sonntaga byli členy správní rady za agrárníky ještě J. Rychtera a V. Kyjovský.¹² Banka Bohemia v roce 1922 zkrachovala (za rok po odchodu K. Sonntaga) a ačkoli v ní působil pouze šest týdnů, byla snaha svalit veškerou vinu za zhroutilí peněžního ústavu na něj.¹³ Brzy se prokázalo, že to nebyla pravda, ale sémě podezření bylo zaseto a vzešlo. Pocit křivdy a nespravedlnosti v Sonntagovi zůstal a provázal jej do konce života.

V roce 1922 „vstoupil“ Kuneš Sonntag do Anglo-československé banky v Praze. Její předchůdkyní byla Anglo-rakouská banka se sídlem ve Vídni, vybudovaná téměř výhradně na anglickém kapitálu. Na našem území měla několik desítek filiálek, které však po roce 1918 nepodléhaly nostrifikaci a byly spravovány z Vídně. Jejich prostřednictvím mohla vídeňská centrála uplatňovat svůj vliv na novou banku, což bylo pro československý stát nežádoucí (K. Sonntag tehdy vtipně charakterizoval Anglo-československou banku jako sice československou banku, ale s anglickým kapitálem, s cizí klientelou a navíc řízenou z Vídně).¹⁴ O budoucnosti filiálek muselo být rozhodnuto na mezivládních jednáních. Jejich výsledkem byla smlouva mezi vládami Československa a Velké Británie, na jejímž podkladě udělila československá vláda Anglii koncesi na založení nové Anglo-československé banky. Její vznik se datuje od rozhodnutí valné hromady v dubnu 1922, kdy banka „odstartovala“ s kapitálem 120 mil. Kč. Od dubna 1922 byly také převedeny všechny akcie, spadající dříve do majetku Anglo-rakouské banky,

¹¹ Právním podkladem pro nostrifikaci byl zákon z 11. prosince 1919 (Viz Sb. z. a n. ČSR, č. 12. *Zákon ze dne 11. prosince 1919 o podnicích, které mají sídlo mimo území československého státu*). Rakousko a Maďarsko nostrifikační akci brzdily a teprve po uzavření dvoustranných dohod (s Rakouskem v roce 1920 a Maďarskem v roce 1927) se nostrifikační akce zrychlila a dokončila.

¹² UHLÍŘ, D.: *Republikánská strana venkovského a maloroľnického lidu 1918–1938*. Charakteristika agrárního hnutí v Československu. Praha 1988, s. 124–125.

¹³ VRÁBEK, V.: *Kuneš Sonntag jako finančník*. In: Památce Kuneše Sonntaga, c. d., s. 192. Téz: UHLÍŘ, D.: *Republikánská strana venkovského a maloroľnického lidu 1918–1938*, c. d., s. 124.

¹⁴ VRÁBEK, V.: *Kuneš Sonntag jako finančník*. In: Památce Kuneše Sonntaga, c. d., s. 194.

do rukou Anglo-International Bank v Londýně, odnože Bank of England¹⁵ a od té doby je spjato se jménem nové banky i působení Kuneše Sonntaga. Bylo to v době, kdy se stále ještě ozývali národohospodáři, kteří nevěřili v jeho schopnost úspěšně se prosadit ve světě finančních operací. Zklamal je. Roky, po které působil v čele finančního ústavu jako předseda správní rady a prezident, patřily k nejúspěšnějším v jeho profesionální kariéře.

Šlo v té době o středně velkou banku, do jejíž dvanáctičlenné správní rady se dostalo šest československých státních příslušníků. Osobnosti se měnily, ale silné pozice si zde od počátku budovala agrární strana. Členy správní rady za agrárníky byli – vedle předsedy Kuneše Sonntaga – Ferdinand Klindera, Ján Botta, Vojtěch Kyjovský a Jaroslav Rychtera, od roku 1929 Ladislav Feierabend aj.¹⁶ Vzniklá Anglo-československá banka se stala centrálou pro finanční styk nejen s Anglií, ale s celou librovou oblastí a současně měla zabezpečovat všechny finanční operace, spojené s půjčkou Velké Británie Československu.

Až do roku 1927 byla Anglo-československá banka ve vlastnictví kapitálu Velké Británie. Angličané dlouho pohlíželi na snahy převést ji do českých rukou s rozpaky. Československo bylo pro ně novým státem, o jehož schopnostech především v oblasti hospodářské a finanční měli pochybnosti. Jenom s obtížemi a pomalu se v průběhu dvacátých let začal prosazovat v bance československý stát a především skupina agrárního kapitálu se silnými pozicemi ve Škodových závodech. Nakonec se Sonntagovi podařilo dokončit, za vydatného přispění tehdejšího ministra financí K. Engliše, náročný úkol, kterým byl pověřen při příchodu do banky – prosadit její počestění, tedy převod z cizích rukou do rukou československých podnikatelských kruhů. V červnu 1927 rozhodla správní rada banky (se souhlasem ministerstva financí), že stát převezme do svých rukou 25 % akcií a 50 % akcií odkoupí další domácí subjekty – Kooperativa, Škodovy závody, Schichtovy závody, firma Petschek a kníže Liechtenstein.¹⁷

Domácí akcionáři tak získali v bance 75 % akcií. V květnu 1930 (se zpětnou platností od 1. ledna 1929) došlo ke sloučení Anglo-československé banky s Pražskou úvěrní bankou (akciový kapitál 100 mil. Kč – 250 tis. akcií po 400 Kč) a Českou komerční bankou (akciový kapitál 75 mil. Kč – 375 tis. akcií po 200 Kč). Nová banka, již s převážně českým bankovním kapitálem, nesla pak název Anglo-československá a Pražská úvěrní banka (AČPUB) a stala se druhým nejvýznamnějším finančním ústavem na území Československa.¹⁸ Prezidentem zůstal i nadále Kuneš Sonntag. Jeho několikaleté úsilí bylo korunováno úspěchem, ale nebylo to zadarmo. Sám přiznal, že v životě neprosadil nic obtížnějšího.¹⁹

I když největší část akcií nové velkobanky přešla do rukou státu, podařilo se agrární Koooperativě a Škodovým závodům zajistit si nákupem akcií poměrně slušné zastoupení. Došlo tak k významnému propojení agrárního kapitálu s kapitálovou skupinou velkého exportního podniku, což bylo od počátku cílem i K. Sonntaga: vybudovat v bance pro agrární kapitál silné eko-

¹⁵ PÁTEK, J.: *Anglo-československá a Pražská úvěrní banka*. In: *Z dějin českého bankovníctví v 19. a 20. století*. Praha 2000, s. 111–112.

¹⁶ Moravský zemský archiv Brno, fond H 1, kniha 19, i. j. 376. *Památník k padesátinám Viktora Stoupala*, s. 19. Těž: PÁTEK, J.: *Anglo-československá a Pražská úvěrní banka*. In: *Z dějin českého bankovníctví v 19. a 20. století*, c. d., s. 112. Podle V. Laciny byl prezidentem Anglo-československé banky sice K. Sonntag, ale zvláště zpočátku měli rozhodující slovo ve vedení banky zástupci Velké Británie a bývalé centrály ve Vídni. LACINA, V.: *Zlatá léta československého hospodářství (1918–1929)*. Praha 2000, s. 160–161.

¹⁷ PÁTEK, J.: *Anglo-československá a Pražská úvěrní banka*, c. d., s. 113–114. Těž: LACINA, V.: *Zlatá léta československého hospodářství (1918–1939)*, c. d., s. 161.

¹⁸ PÁTEK, J.: *Anglo-československá a Pražská úvěrní banka*, c. d., s. 115.

¹⁹ GERŠLOVÁ, J. – SEKANINA, M.: *Lexikon našich hospodářských dějin 19. a 20. století v politických a společenských souvislostech*. Praha 2003, s. 23. Těž: KLINDERA, F.: *Kuneš Sonntag ve své činnosti národohospodářské*. In: *Památky Kuneše Sonntaga*, c. d., s. 322–330.

nomické zázemí, které by konkurovalo snahám a zájmům Živnobanky. AČPÚB začala úzce spolupracovat s agrárním kapitálem především v odvětvích potravinářského průmyslu, což byla oblast, které se K. Sonntag taktéž věnoval. Jako prezident banky tak výrazně přispěl k oživení zemědělského průmyslu, v první řadě jeho cukrovarského, sladovnického, mlynářského a lihovarského odvětví. Ve funkci předsedy sladovnického odboru Ústředního svazu československých průmyslníků se podílel na vybudování organizační struktury celého sladovnického průmyslu.

Po určitou dobu své kariéry působil Sonntag také jako člen správní rady Agrární banky v Praze,²⁰ po vzniku republiky byl členem představenstva její moravské pobočky v Brně a od roku 1922 i správním radou tohoto ústavu. Nemalý podíl měl také na založení Československé akademie zemědělské v Praze v roce 1924, kdy se stal jejím viceprezidentem.

Ani ve vypjatých letech v nejvyšší politice nezapomínal Sonntag na sedláky na rodné Hané. Zkušeností a kontaktů, získaných jednak v letech organizování řepářského hnutí a předsednictví v Ústřední jednotě řepařů na Moravě, jednak v době výkonu ministerských funkcí, využil Sonntag při porolnicení kroměřížského cukrovaru v letech 1920–1926. Šlo o šest let práce, kterou si Sonntag získal mezi hanáckými řepaři pověst houževnatého a důvěryhodného člověka a politika. Historie kroměřížského cukrovaru má počátek v roce 1869, kdy byl založen *První moravský akciový cukrovar rolnický v Kroměříži*. Vznikl v době cukrovarnické konjunktury, po omezení dovozu koloniálního cukru a rozšíření vývozu našeho cukru do ciziny. Již na počátku 70. let se však cukrovarnictví ocitlo opět v krizi. Také cukrovar v Kroměříži nebyl schopen vypořádat se s nedostatkem vlastních finančních prostředků. Někteří rolníci, v obavě o vložené peníze, začali rozprodávat své akcie, zatímco jiní, hlavně funkcionáři podniku, začali tyto akcie skupovat, ve snaze zabránit hromadnému odprodeji akcií do cizích rukou. Jejich záměr však stejně nevyšel a původně rolnický cukrovar se brzy ocitl v rukou nerolníků. Zůstal sice i nadále v českých rukou, ale pro trvalý nedostatek provozního kapitálu jen s obtížemi konkuroval modernějším cukrovarům v Hulíně a v Němčicích nad Hanou, založeným v roce 1910.

Po první světové se začal rýsovat obrat k lepšímu v celém cukrovarnickém podnikání. V Kroměříži vznikl akční výbor s cílem vybudovat na Hané nový prosperující rolnický cukrovar. Kuneš Sonntag byl požádán, aby celou akci zaštitil a pomohl dovést do konce. Byly vypracovány stanovy nového *Rolnického cukrovaru na Kroměřížsku* a začalo upisování akcií s povinnou dodávkou 150 q cukrové řepy na jednu akcii. Za krátkou dobu bylo upsáno několik tisíc kusů akcií a získán kapitál 2 000 000 Kč. K. Sonntag si uvědomil, že s touto sumou nelze uvažovat o stavbě nového závodu, proto začal jednat s vedením původního kroměřížského cukrovaru a výsledkem byl kompromis: rolníci získali na cukrovaru 4 000 akcií v nominální hodnotě po 500 Kč, 2 400 akcií zůstalo v rukou starých majitelů – nerolníků. Cukrovar byl za předsednictví K. Sonntaga postupně zmodernizován, v podniku se zvyšovala produktivita práce a tím rostly i zisky. Dobré výsledky hospodaření umožnily odkoupení 2 400 peněžních akcií, čímž se cukrovar ocitl v plném rozsahu v rukou rolníků.²¹

Kuneš Sonntag se nezařadil (až na krátké období poslancování a ministrování) mezi vrcholné politiky agrární strany, věnoval se především práci v oblasti hospodářské a finanční. Jako úspěšnému velkostatkáři, kterým se cítil až do konce života, byla mu hospodářská politika nejbližší. Přesto – velkou pílí, houževnatostí a nikdy nekončícím sebevzděláváním (hrál na housle a klavír, miloval hudbu, hodně četl beletrii, zajímal se o historii a výtvarné umění) dosáhl in-

²⁰ NOVOTNÝ J. – ŠOUŠA, J.: *Banka ve znamení zeleného čtyřlístku*. Agrární banka 1911–1938 (1948). Praha 1996, s. 181.

²¹ Podrobněji: KULP, V.: *Z činnosti Sonntagovy v rolnickém cukrovaru v Kroměříži*. In: Památce Kuneše Sonntaga, c. d., s. 187–188.

telektuální úrovně, která nebyla mezi agrárníky běžná. Impozantní je seznam několika stovek jeho příspěvků s pestrými odbornými tematikami, zveřejňovaných v dobovém tisku. Byl také vynikající řečník a ačkoliv absolvoval německé školy, hovořil perfektní češtinou. Oprávněně jej můžeme označit za vzdělaného sedláka – intelektuála.²²

Vždy měl kolem sebe hodně přátel a věrných spolupracovníků. Patřil mezi např. Edvard Reich, generální sekretář Československé akademie zemědělské a ministr zemědělství v úřednické vládě armádního generála J. Syrového v roce 1938, malíř Stanislav Lolek, Jan Masaryk a jeho přítel Bruce Lockhart, který pracoval na britském velvyslanectví.²³ Posledně jmenovaný o něm napsal, že byl jako ministr financí „nejschopnějším člověkem z celé naší nové středoevropské organizace“. Byl „povzneseným myslitelem s mnohem větší rozlehlostí, než většina jeho krajanů“.²⁴ Na prvním místě mezi přáteli však byl Karel Engliš. Sonntag se s ním seznámil a sblížil již v roce 1913, kdy byli oba zvoleni za poslance do moravského sněmu a kdy se stali také členy zemské školní rady. I v pozdějších letech se vzájemně navštěvovali a v době, kdy se stali členy Revolučního Národního shromáždění, jezdili společně do Prahy na zasedání a také do ciziny. Engliš se postavil za Sonntaga v době krachu banky Bohemie, projevil mu důvěru, což působilo na veřejnost v době, kdy Engliš byl považován za špičkového a důvěryhodného ekonomu a finančníka, velmi pozitivně. Engliš také podpořil jmenování Sonntaga ředitelem Angločeskoslovenské banky a byl mu v jeho funkci nápomocen radou i konkrétními činy.

Kuneš Sonntag zemřel 29. března 1931 v Praze na zákeřnou chorobu. O významu jeho osobnosti svědčí i slavný a hojně navštívený pohřeb. Uskutečnil se 1. dubna z chrámu sv. Mikuláše v Praze. Po obřadech a vynesení rakve na katafalk před chrámem přednesl posmrtnou vzpomínku senátor Jan Rozkošný za Ústřední spolek československého průmyslu cukrovarnického, Julius Stoklasa za Československou akademii zemědělskou a Josef Pára za AČPÚB. Účastníci obřadu se pak přesunuli před parlament, kde za agrární stranu zhodnotil zásluhy Kuneše Sonntaga František Staněk. Do hrobu byl zesnulý uložen 2. dubna na hřbitově v Renotech u Uničova. Nad hrobem promluvil Karel Engliš, který mu poděkoval za velkou práci, vykonanou pro vlast: „Z té doby dodnes obíhají zelené stokoruny s tvým podpisem. V těžkých dobách jsi podepřel stát a jeho správu v různých oborech. Přijmi za to vděčný projev státní správy i můj. Je nám nesmírně smutno a teskno po Tobě. Odchází nám dobrý člověk, přítel, ale padá i jeden ze sloupů našeho hospodářského života... Odchází ve chvíli, kdy bychom zvláště potřebovali jeho rady a spolupráce.“²⁵

²² E. Reich vzpomíná na jeho projev z října 1919, který pronesl v zasedací síni Zemědělské rady v Praze na schůzi, svolané v souvislosti se zakládáním Zemědělské jednoty ČSR. Sonntag byl v té době ministrem financí a Reich byl jeho vystoupením nadšen: „... učinil projev, který shromáždění přímo elektrizoval. Vybrousenou formou, skvělým přednesem a svými myšlenkami uchvacoval a strhával k projevům nadšení. Tak mluvit o zemědělství ministra financí dosud veřejnost neslyšela.“ REICH, E.: *Zakládání Zemědělské jednoty republiky Československé*. In: Památce Kuneše Sonntaga, c. d., s. 174.

²³ Podle vzpomínek JUDr. Kuneše Sonntaga mladšího. In: CHROMÁ, H.: *Kuneš Sonntag – český agrární politik*, c. d., s. 22–23.

²⁴ LOCKHART, R. H. B.: *Ústup ze slávy*. Praha 1935, s. 241.

²⁵ ENGLIŠ, K.: *Prezident Kuneš Sonntag, můj drahý přítel*. In: Památce Kuneše Sonntaga, c. d., s. 343–344.

Summary

Kuneš Sonntag, Important Moravian Agrarian Politician and Economist

He was born on 19. 2. 1878 in Lazce near Olomouc, in a farmer family. He studied flour-milling industry in Germany and worked on the farm. One of the founders of the Moravian Agrarian Party, after 1918 a Member of the Revolutionary National Assembly. For a short period of time he worked as Minister of Finance, administrator of Ministry of Agriculture and in management of the Bank Bohemia. He acted as president of the Anglo-Czechoslovak Bank and contributed to Czechisize of the bank. He belonged to the political peaks of the Agrarian Party. He organized Moravian agriculture, turned the sugar refinery in Kromeriz into peasant, souht to the development of agricultural educational system. He died on 29. 3. 1931 in Prague.